

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M É N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Milana Kamlacha v právní věci žalobce: **S. M.**, proti žalovanému: **Krajský úřad Olomouckého kraje**, se sídlem Jeremenkova 40a, Olomouc, zastoupenému JUDr. Petrem Ritterem, advokátem se sídlem Riegrova 12, Olomouc, o přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 3. 2004, č. j. OSV-1641/04/SD-27/KR, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 4. 2010, č. j. 38 Cad 8/2004 – 141,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou Krajskému soudu v Ostravě dne 8. 3. 2004 se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 4. 3. 2004, č. j. OSV-1641/04/SD-27/KR. Žalovaný jím zamítl odvolání žalobce směřující proti rozhodnutí Městského úřadu v Zábřehu ze dne 13. 2. 2004, č. j. soc/688/552/2004/Dv, jímž nebyla žalobci přiznána dávka sociální péče, a napadené rozhodnutí potvrdil.

Žalobce ve své žalobě požádal o ustanovení zástupce, a to advokátky Mgr. Pavly Frodlové. Ve svých podáních ze dne 26. 3. 2008 a ze dne 17. 4. 2008 pak požádal o ustanovení advokáta JUDr. Víta Vohánky s tím, že uvedený advokát ho již v soudním řízení v této věci zastupuje. K výzvě soudu žalobce předložil vyplněný formulář potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech. Krajský soud v Ostravě ustanovil žalobci usnesením ze dne 6. 5. 2008, č. j. 38 Cad 8/2004 - 74, zástupce z řad advokátů JUDr. Milana Janíčka, se sídlem Šumperk, Slovanská 21. Uvedl, že z důvodu procesní

ekonomie ustanovil žalobci advokáta se sídlem v Šumperku, nikoli se sídlem v Praze. Proti tomuto usnesení podal žalobce kasační stížnost, v níž žádal změnu v osobě advokáta, konkrétně ve prospěch JUDr. Víta Vohánky. Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl rozsudkem ze dne 4. 9. 2008, č. j. 3 Ads 82/2008 – 88, přičemž poznamenal, že právo žalobce na odborné zastoupení osobou s právníkem vzděláním v řízení před soudem je toliko právem na zástupce, jímž může být i advokát, nikoli však právem na konkrétního zástupce, kterého žalobce označil.

Dne 31. 12. 2008 podal žalobce žádost o změnu v osobě advokáta a znovu žádal ustanovení JUDr. Víta Vohánky. Krajský soud v Ostravě návrh žalobce usnesením ze dne 13. 1. 2009, č. j. 38 Cad 8/2004 – 97, zamítl. V usnesení ze dne 13. 2. 2009 pak krajský soud uvedl, že o opětovném návrhu žalobce ze dne 21. 1. 2009 na zrušení ustanoveného advokáta nerozhodoval, neboť stejnou žádost dne 13. 1. 2009 zamítl a od té doby se poměry žalobce nezměnily. Podáním ze dne 4. 3. 2009 žalobce znovu požádal o změnu advokáta, krajský soud jeho žádost usnesením ze dne 24. 4. 2009, č. j. 38 Cad 8/2004 – 121, zamítl s tím, že žalobce svoji žádost nijak nekonkretizoval. Kasační stížnost proti uvedenému usnesení Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 15. 10. 2009, č. j. 3 Ads 92/2009 – 134.

Přípisem doručeným krajskému soudu dne 8. 4. 2010 požádal zástupce žalobce JUDr. Milan Janíček, aby byl zproštěn zastupování svého klienta, neboť žalobce si nepřeje, aby jej zastupoval, používá vůči němu dehonestující výrazy a neposkytuje mu potřebnou součinnost po poskytování právních služeb. Usnesením ze dne 9. 4. 2010, č. j. 38 Cad 8/2004 – 141, krajský soud k této žádosti zprostil JUDr. Milana Janíčka povinnosti zastupovat žalobce v tomto řízení, a současně rozhodl o tom, že se žalobci neustanovuje zástupce z řad advokátů. V odůvodnění krajský soud uvedl, že nevyhověl žádosti žalobce o ustanovení jiného advokáta, konkrétně Mgr. Drlíka, neboť je mu z úřední činnosti známo, že žalobce nespolupracuje s advokáty, kteří mu byli na jeho žádost v jiných věcech soudem ustanoveni. Krajský soud v Ostravě poukázal na věc vedenou pod sp. zn. 58 Ca 21/2003, kde žalobce žádal o ustanovení Mgr. Frodlové, k žádosti žalobce však byla tato advokátka posléze zbavena povinnosti jej zastupovat. Rovněž v řadě dalších věcí měl žalobce výhrady vůči advokátům, kteří mu byli k jeho žádosti ustanoveni (např. vůči JUDr. Petru Jaškovi ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 2/2006, vůči JUDr. Milanu Janíčkově ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 1/2006, vůči JUDr. Milanu Ostrřížkově ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 1/2007 či vůči Mgr. Martině Pešákové ve věci vedené pod sp. zn. 38 Cad 2/2008). Žalobce opakovaně uplatňoval bezdůvodné výhrady vůči ustanoveným advokátům a narušoval tak vzájemnou důvěru mezi advokátem a klientem. Opakovaně tak zmařil účel, pro který mu byl zástupce ustanoven. Toto jednání vede k průtahům řízení, žalobce prakticky znemožňuje, aby bylo řízení v přiměřené době skončeno. Za této situace dospěl krajský soud k závěru, že rozhodování o dalších případných žádostech žalobce o ustanovení advokátů postrádá v dané věci smysl, a že se ze strany žalobce jedná o bezdůvodné prodlužování řízení. Žalobci proto jiného advokáta neustanovil. Žalobce má možnost zvolit si sám zástupce z řad advokátů zapsaných v seznamu České advokátní komory.

Toto usnesení krajského soudu napadl žalobce kasační stížností směřující proti výroku II, tedy výroku o tom, že se žalobci neustanovuje zástupce z řad advokátů. Požádal, aby mu byl jako zástupce ustanoven advokát Mgr. František Drlík.

Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že byla podána osobou oprávněnou a je přípustná za podmínek ust. § 102 a § 104 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatel pro toto řízení o kasační stížnosti nemusí být v souladu se setrvalou judikaturou zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.), neboť povaha napadeného rozhodnutí – zamítnutí žádosti žalobce o ustanovení zástupce – vylučuje, aby nedostatek podmínky povinného zastoupení bylo možné považovat za překážku meritorního projednání této věci (srov. např. rozsudek sp. zn. 4 As 21/2004, ze dne 27. 5. 2004, viz www.nssoud.cz).

Podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování v takovém případě platí stát. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnutí faktické a odborně fundované ochrany práv osobě, která splňuje podmínky pro osvobození od soudních poplatků, a u níž je takové ochrany třeba. Jedině tak lze v kvalifikovaných případech dosáhnout zásadě rovnosti vyjádřené v ust. § 36 odst. 1 s. ř. s. Nejvyšší správní soud zde dodává, že má-li být tímto ustanovením založeno konkrétní subjektivní právo účastníka řízení na odborné zastoupení osobou s právníkům vzděláním v řízení před soudem, pak toto právo je toliko právem na zástupce, jímž může být i advokát, nikoli však právem na konkrétního zástupce, kterého osoba navrhuje ustanovení zástupce ve svém návrhu označuje. Taková interpretace by se dotýkala samotného smyslu ustanovení zástupce soudem.

Ustanovení zástupce podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. je tedy podmíněno jednak tím, že jsou u účastníka řízení dány předpoklady k osvobození od soudních poplatků, jednak tím, že je tohoto opatření třeba k ochraně jeho práv. Jak vyplývá z usnesení krajského soudu ze dne 6. 5. 2008, č. j. 38 Cad 8/2004 - 74, považoval soud na základě posouzení osobních, majetkových a výdělkových poměrů žalobce předpoklady pro jeho osvobození od soudních poplatků za splněné. V pojednávané věci tak hraje klíčovou roli zhodnocení podmínky potřeby ochrany práv žalobce. Zde je spornou otázkou, zda postup účastníka řízení opakovaně vznášejícího bezdůvodné a obstrukční výhrady proti ustanovenému zástupci může vyústit v rozhodnutí soudu o tom, že mu po zrušení zastoupení tímto zástupcem již jiného zástupce z řad advokátů neustanoví.

Nejvyšší správní soud v této souvislosti považuje za nezbytné zdůraznit, že právo na ustanovení zástupce, jakožto integrální součást práva na právní pomoc před soudy a jinými orgány veřejné moci (čl. 37 odst. 2 Listiny), není v žádném případě pouze formálním institutem, ale naopak by mělo vést k reálné ochraně práv účastníka v řízení. Účastník tak má chránit svá práva za přispění ustanoveného zástupce efektivněji a kvalitněji, aby jeho postavení bylo rovné s postavením účastníka (správního orgánu), jehož sociální a ekonomické postavení je silnější. Ustanovení zástupce navrhovateli tedy není automatickým úkonem soudu, nýbrž úkonem vyžadujícím posléze také určitou součinnost ze strany účastníka řízení. Aktivita účastníka řízení se pak nutně musí projevit rovněž v komunikaci s ustanoveným zástupcem, resp. v jejím způsobu. Nekomunikuje-li účastník

řízení s advokátem vůbec či nedostatečně nebo komunikuje způsobem, který advokát oprávněně vnímá jako projev nedůvěry vůči své osobě, je dán důvod ke zrušení ustanovení, neboť v takovém případě by se zastoupení zcela míjelo svým účinkem. Tento závěr má oporu v § 20 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, dle kterého je advokát oprávněn odstoupit od smlouvy o poskytování právních služeb, popřípadě požádat o zrušení ustanovení či požádat Komoru o určení jiného advokáta (§ 18 odst. 2 tohoto zákona), dojde-li k narušení nezbytné důvěry mezi ním a klientem nebo neposkytuje-li klient potřebnou součinnost. Ustanovený zástupce má přitom v řízení před soudem v zásadě stejné postavení, jako zplnomocněný advokát (§ 31 odst. 2 občanského soudního řádu).

V dané věci je přitom nepochybné, že žalobce prostřednictvím svého soudem ustanoveného zástupce reálně nehájil svá práva, neboť mu neposkytoval jakoukoli smysluplnou součinnost a opakovaně se stejně jako ve všech jiných žalobních řízeních domáhal jiného než ustanoveného advokáta, aniž by pro toto konání uvedl rozumné a věcné důvody, které by jeho žádosti ospravedlňovaly. Nejvyšší správní soud podotýká, že je na účastníkovi řízení, jakých procesních nástrojů využije k hájení svých práv a nelze mu v jejich využití bránit, ale zároveň je třeba zdůraznit, že takovéto uplatňování procesních práv (opakované a bezdůvodně vznášené výhrady proti ustanovenému zástupci) reálně nevede k rozhodnutí v meritu věci a vede pouze k průtahům řízení, které si však způsobuje účastník sám svým postupem a nelze je tak přičítat k tíži správních soudů (k tomu srov. i názor vyslovený Ústavním soudem v jeho nálezu ze dne 12. 4. 2007, sp. zn. I. ÚS 603/06). K tomu je vhodné podotknout, že zneužívání procesních práv zcela určitě nespadá do rámce ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a právní pomoc.

V zájmu žalobce tedy bylo vyvarovat se takového jednání, které by mohlo vést jednak k bezdůvodnému a zbytečnému narušení vzájemné důvěry mezi advokátem a klientem z jeho strany a jednak k závěru o nedostatku poskytované součinnosti. Protože tak žalobce nejednal, zmařil účel, pro který mu byl zástupce ustanoven. Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že krajský soud nepochybil, jestliže žalobci na jeho žádost již žádného zástupce neustanovil, neboť to vzhledem k obstrukčnímu jednání žalobce postrádalo smysl. Nejvyšší správní soud zde vzal v úvahu i fakt, že ustanovený advokát již na výzvu krajského soudu odstranil nedostatky žaloby podáním ze dne 16. 1. 2009. Na základě uvedeného Nejvyšší správní soud kasační stížnost podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce neměl ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení ze zákona, žalovaný správní orgán byl ve věci úspěšný, rovněž však s ohledem na předmět řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení ze zákona. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 29. září 2010

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu